

KOLOZSVÁRI KÖZLÖNY.

Kiadó hivatal:

Középutca, Stein J. könyvkereskedése.

Szerkesztői szállás:

belső-szénutca 131. szám.

Hirdetési ár: 6 hasábos garmond sorát 1-ször 7 kr., 2-ször 6 kr., 3-ször 5 kr. s minden hirdetés után 30 kr. bélyegdíj.

Hirdetéseket felvételnek Bécsben Oppelk Alajonál (Wollzeile 22. sz.) és Haasensteint és Voglornál (Wollzeile 9. sz.).

Pesten: Zeisler M. hirdetés felvételi irodájában (Königsgasse Nr. 60.)

Nyilvántartási okok sora után 20 kr. előleg befizetés mellett a szerkesztőséghez csimrendők.

Előfizetés s hirdetés a kiadó-hivatalnál kezeltek.

Ezen a lap hetenkint háromszor, u. m.

szombaton, csütörtökön és szombaton reggel.

Előfizetési ár:

egész évre 12 frt, félévre 6 frt, évnegyedre 3 frt.

Előfizetési felhívás

a

„K. KÖZLÖNY”

október—decemberi folyamára.

Egy évre	12 forint o. ért.
Félévre	6 " " "
Évnegyedre	3 " " "
Egy órára	1 " " "

Az előfizetési pénzek kiadó Stein Jánoshoz (bel-középutca Stein könyvkereskedése) küldendők, hol a pontos szétküldésről gondoskodva van.

Visszapillantás a „Romanul” rágalmaira.

A Bukarestben megjelenő „Romanul” folyó 10-iki számában „Vador-szág” cím alatt egy cikket közöl, melyben Románia és Magyarország között párhuzamot állítva, Bálint Simon esperesnek Borszékából történt állítólagos kiutasítása felett siránkozik; azután Románia és Magyarország közötti összehasonlítását folytatva epés cikket a „Hazánk” fordítása szerint eképp végzi: „Midőn Simon esperes ily kigunyolást szenved, Pestről és Erdélyből négy magyar emissariust küldöttek ki Moldvára a csángó-magyarokhoz és Bukarestbe, u. m. Kubinszky, Veszely és Majer urakat (a negyedik név misteriosus) azért, hogy hit- és nyelvrokonaink közt pénzt osszának ki, és hogy betanítsák őket, miszerint iskolákba ne fogadják be valamiképpen a román nyelvet, hanem várjanak még türelemmel, mert nagyon is gondoskodva van, hogy az olasz papok a kath. falkából kizetvén, mind magyar papok jöjjenek magyar püspökkel még a szentszék akarata ellen is. Ezen emissariussal Romániában még az sem történt, a mi Candianoval 1867-ben, sem az, a mi ama francia nővel, kit ezelőtt két hónappal azon nyomorult ügy alatt tartóztattak le Enyeden, hogy a bukaresti kormány kémje lett volna. Mindnyájan tudtuk, hogy az emissariustok itt vannak és különböző irányban ágítálnak, azonban mindnyájan szándékosan ignoráljuk, és ha ma tisztelettel említjük, csak azért tesszük, hogy hasonlatunkat kiégesszük” stb.

Igy hangzik a szenvedélyes cikk. Mi a valódi tendenciája? legelső tekintetre kiki-könnnyen átertheti. Olvastunk még ehez hasonlókat román szomszédainktól, azért az irány korántsem lep meg, — legfőleg mély sajnálkozással tölt el; — de a mérgecs kifakadásnak rágalmossal s merész ráfogásokkal telt substratuma az, mit szó nélkül nem hagyhatunk.

A t. olvasó közönség előtt tudva van, hogy a Sz. László-társulat által közelebről hármas bizottmány küldetett ki Moldva-Oláhországba oly célból, hogy ottani száz és néhány ezerre menő hit- és fajrokonaink állapotát vallási és iskolai tekintetben a helyszínen megvizsgálva, — feladatuak bevégezése után — a társulatnak az e részben tapasztaltakról jelentést tegyen. Folyó évi aug. 7-kén indult el Maros Váráshelyről nevezett bizottmány, mely fötisztelendő Kubinszky Mihály kalocsai kanonok és ezimzetes praepost, fötiszt. Veszely Károly m. váráshelyi esperes-plebános és tek. Májer Károly urakból állott, kikhez még két gyulafejevári fiatal tanár is csatlakozott oly szándékkal, hogy a hármas bizottmány által merített tapasztalatokat a Dunafejtelemségekben és nevezetesen a Moldovában lakó csángó-magyarok állapota iránti magán érdekeltsegből magok részére is hasznosítsák. Magam — jelen sorok írója is — ezek egyike lévén a „R.”-ban foglalt vádak által többi utazó társaimmal egyaránt érintetem, s azért senki sem veendi rossz neven, ha mint érdekelt fél az ellenünk szórt rágalmak ellen nyilvánosan felszólalok; mi csak azért történik oly későre, mivel említett cikkeknek magyarra fordított szövegét csak közelebről volt alkalmam olvashatni.

Emissariuskoknak nevez bennünket a „R.”; mi oknál fogva? valóban nem érttem. A „Romanul”-nak vagy nincs helyes fogalma egy emissarius eljárásáról, vagy szándékosan akarja rá sütni a nevezett tisztes személyekre azt, mitől azok legtávolabb állanak. Bárhol megfordultak, bárkivel találkoztak, azok mindig és mindenütt egyenes úton jártak; megjelenésük mindig és mindenütt a férfias nyíltság jellegét hordotta magán, s igaz útjuk öntudatában nem irtóztak még a legkomorabb tekintetű rendőrökkel is bátran szembe nézni; s nem is lehetett másképp, mert utazásuk célja nem volt más, mint — távol minden politikai utógondolattól — öntapasztalatilag tudomást szerezni moldva-oláhországi magyarjaink iskolai és vallási ügyeinek mibenlétéről. Ha azonban a „R.” ezen nyilatkozatunkat hiteltre nem érdemesíti: bizonyítsa be az ellenkezőt; nevezzen egyetlen ténnyel, egyetlen nyilatkozattal, vagy egyetlen érintkezéssel, mely miatt az illetőket politikailag jogosan gyanúsítani lehessen. Hogy a „R.” gyanúsításai alaptalanok, s hogy maga sem bizik állításainak igaz voltában, — bizonyítja az, hogy nevezett egyéneket politikailag gyanúsító tényekre nem hivatkozik, mit bizonyára el nem mulaszt, ha ilyenek rendelkezésére állottak volna. Vagy talán azt is Románia ellen intézett törekvésnek tartja, ha a Dunafejtelemségekben nagy számmal lakó hit- és fajrokonaink sorsa iránt rokonszenven, ösztönszerű érdekeltiséggel viseltetünk? Vajjon — hogy én is hasonlattal éljek — nem teszik-e ugyan ezt Románia fiai a Magyarhonban lakó hit- és nyelvrokonaink iránt? s nem segítyezik azoknak egyházait, iskoláit s egyéb vallási és nem vallási intézeteit? És nem történn-e ez másutt is, hol csak politikai határvonalak választják el egy és ugyanazon vallás, ugyanazon nemzet fiai? A „Romanul” sem tagadja meg tehát tőlünk moldovai és oláhországi véreinkkel szemben azt, mit Magyarhonban lakó hit- és nyelvrokonai részére háborítlanul gyakorolni óhajt, s mire — nem mondom a humanizmus, a keresztény vallás, hanem már a természet törvénye is ösztönszerűleg jogosít.

Hogy azonban az ellenünk szórt rágalmak legalább látszólag igazolva legyenek, a „R.” idézett cikkében olyatén küldetésünkről beszél, mely szerint földadatunk lett volna betanítani a csángókat: ne hogy iskolákban a román nyelvet befogadják, hanem várjanak, mert az olasz papok magyar papokkal fognak felcseréltetni. A „R.” tehát csángó iskolákat emleget; ilyenek azonban — fájdalom — nem léteznek, s következésképp a román nyelvnek azokból kiküszöböléséről, illetőleg be nem fogadásáról sem lehet szó. Ha pedig a „R.” a kormány által állított iskolákat érti, megint más irányban téved; mert nevezett iskolák a csángók részére állítottak ugyan, — mi célból? bővebb magyarázatot nem igényel, — de azokban kizárólag román levén a tannyelv, az, mit utóbbinak kiküszöböléséről vagy be nem fogadásáról mesél, újból csak pusztá ráfogás.

Ámde a „R.” még az olasz papokról is megemlékezik. Minő sors vár ezekre? azt a jövő mutatja meg; arról ítéletet nem hozhatok, mivel rámm nem tartozik; annyit azonban tudok, annyit tapasztaltam, hogy az egész moldovai misszióból csak két olasz misszionarius beszél valamennyire a magyar nyelvet, u. m.: Corridoni Fülöp püsztinai, és Miglioratti Domokos forrófalvi lelkészek, (utóbbiak nevét tisztelettel említem); a többi a magyar nyelvben merőben járatlan levén, oláhul hirdet az Isten igéjét, azaz oly nyelven, melyet a férfiak részben, de a nők és a gyermekek csak kivételesen értenek. Az említett két lelkészen kívül egész Moldovában még csak két magyar papot találunk, u. m. a csángó származású és tudományos képzettségű Petrás Ince minorita atyát, ki a klései (fiók-egyházaival) 3613 lélekre menő tiszta magyar ajku község derék lelképásztora, és a magyarhonai származású Hussek János atyát, ki Bákó városának kath. plebánosa. Ezekon kívül az egész moldovai misszióban hiába keresünk magyar papot. És ez ne fájjon, ez ne indit-

son legbensőbb részvétre moldovai véreink iránt?

Vád képpen hozza fel a „R.”, hogy magyar ajku papokat és püspököt óhajtunk a csángó-magyarok lelki vezetésére, mintha ezen óhajunk valami tilos, valami természetellenes és nem Isten és emberek előtt méltányos, igazságos dolog volna. Vajjon mit mondana a „R.”, ha román ajku hitsorsosai vezetésre magyar, olasz, vagy bármilyen más nyelvű lelkészekre bízották?

Mi az állítólagos pénzosztogatást illeti, ezt mint merész, alaptalan rágalmat visszautasítom, erre vonatkozólag csak azt jegyezve meg: hogy más pénzünk e „szabad” Romániában nem maradt, mint az, melyre mindennapi szükségleteink fedezésére szükségünk volt, s melynek keserűen megtakarított árán minden vendéglős vagy pincér, minden árus — az ottani pénzláb rendezetlenségére, zilált állapotára támaszkodva, — szabadon, önkényűleg, saját tetszése szerint fenéki kizsebelt. Ha a „R.” egyébféle — netalán politikai célokból történt — pénzosztogatásról ábrándozik, higgye el rosszul volt értesülve; valamint rosszul értesítették arról is: kik és hányan voltak az ugynevezett „emissariuskok” cikkében csak három nevet említ; a negyediket „misteriosus”-nak mondja; az ötödikről pedig mit sem tud. Valóban lényeges tévedés, mely annál is inkább feltűnő, miután a „R.” az egész emissariusi meséről jól értesültnek tartja magát. Neveink számtalanszor fordultak elő Románia jelentékenyebb rendőri hivatalainál; az ugynevezett „spiczlik” legioja működött ellenünk; bárhol megjelentünk, mindenek szeme rajtuk függött, s a „R.” mégis „misteriosus” neveket emleget. „Misteriosus” név közöttünk egy sem volt; ha a „R.” nem hiszi, vegye magának azt a fáradságot, s tekintse meg a bukaresti rendőri hivatal levéltárát, s ott találandja becsületes neveinket. A negyedik, söt ötödik név tehát korántsem misteriosusok; olyanok lehetnek legfőleg azon — a bukaresti vámonnálál vesztelő — rendőri hivatalnok előtt, ki — miként kezeinknél levő útleveleink bizonyítják — még annyi jártassággal sem bírt, hogy neveinket hibátlanul lemasolja.

De a „Romanul” minden indulatoskodása mellett még gyöngéd, udvariasan elnéző, ignoráló is tud lenni, mondván: „Mindnyájan tudtuk, hogy az emissariuskok itt vannak és különböző irányban ágítálnak, azonban mindnyájan szándékosan ignoráljuk.” Valóban példászerű gyöngédség, példászerű udvariaság román szomszédjaink részéről, mely nem engedé, hogy velünk is az történjék, mi 1867-ben Candianoval történt.

Mi okból történt Candiano letartóztatása? részéről meg nem ítéltettem; annyit azonban látni, hogy a „R.” maga semmi kétséget sem hagy fenn Candiano emissariusi mivolta iránt, midőn köztünk és nevezett közt párhuzamot állít; hogy mi is Candiano-féle küldetéssel bírtunk légyen, — más kérdés; erről legvilágosabban szól nyílt, férfias, egyenes magatartásunk, melyben nem hogy más valaki, hanem még a személyeink iránti féltékenységet ügyetlenül elárló rendőrség sem kaphatott gancsot, daczára, hogy közegei által Bákótl kezdve, Galaczon, Brailán, Buzeu-on, Mizilen, Plojesten keresztül Bukarestig folyvást kísértetett, egy segédlettel ellátott pandurkapitányt előttünk, egy polgári ruhába öltözött rendőri biztost pedig utánunk küldvén, és így csak is ártatlanságunknak köszönhetjük kevésbé vendégszerető román szomszédaink fennemlített udvariasságát; mert meg vagyok győződve, hogy csak amugy szépen „hüvös”-re tesznek, ha részünkről akár csak a legcsekélyebb gyanut gerjesztő magatartást észrevettek volna. A párisi vagy londoni rendőrség tapintatos szereplését majmolni ez alkalommal ugyancsak nem sikerült. Egyébíránt köszönettel tartozunk az oláhoni rendőrségnek vendégszeretet helyett irányunkban illetlen tanúsított kitünő figyelemért; mert legalább rablók és útonállók ellen biztosítva voltunk...

A mi végre a Románia és Magyarország közti összehasonlítást illeti: engedje a „R.”, hogy visszapillantásom befejezésül én

is hasonlattal élhessek. Az egyesült Romániában több mint száz ezer román kath. magyar lakik. Ezekből egyedül Moldovára körülbelül 60—65 ezer lélek esik, kik jobbára őslakók s a román elemtől csaknem különválva, hol kisebb, hol nagyobb községek képeznek; de azért egyetlen községben sem található magyar falusbíró vagy előjáró; az ugynevezett „Praevitore”, jegyző stb. mindenütt román, s román nyelven intézi el a falu ügyeit, még ott is, hol egyetlen román sincs. A mi pedig az iskolát illeti — hogy ezen tárgyra újból visszatérjek — a „szabad” román kormány — állítólagos szabadelvű iskolai törvénye csak papíron létező — nemzetiségi szempontból még szánnadobb állapotra juttatta nyelvökhöz, nemzetiségökhöz hiven ragaszkodó magyar testvéreinket, oly iskolákat állítván újabb időben Moldovának számos csángó-magyar községeiben, melyekben román, s azonfelül még görög nem-egyesült tanító oktatja kath. magyar ajku gyermekeiket, s a mely iskolákból — miként több eset bizonyítja — még az illető lelkész is kiutasítottatik, ha netalán magyar nyelven merészkednék vallásra oktatni tiszta magyar ajku gyermek hivat. Ez aztán példászerű eljárás; oly eljárás, mely az oroszoknak a szegény elnyomott lengyelek iránti zsarnok eljárására emlékeztet.

Mit mond ehez a „Romanul”? Csodálkozik-e még, hogy e részben tett szomorú tapasztalataink felett a legmélyebben sajnálkozunk? Mondja meg őszintén, hol követ el a magyar nemzet hasonló méltatlanságot román ajku testvéreivel szemben? Mig moldovai magyarjaink nemzetisége a legérzékenyebben letiporattik, — addig a Magyarhonban lakó románok teljes szabadsággal élvezhetik nemzeti létüket; nyelvök, vallásuk szokásaik szabad élvezetében senki sem háborgatja; az országos önkormányzat szabad gyakorlata épp úgy befolyik, mint a magyarok; s mégis a „R.” hasonlatokban akarja elhitetni a világgal, hogy mi magyarok román vérei felett zsarnokoskodunk. Itéljen e felett a világ! A „Romanul” pedig fontolja meg jól, mit mond; ne igazságon, ne keserítsen, ne hintse az egyenetlenség pusztító magvait; hisz ezzel nem csak nekünk, hanem saját nemzetének is árt! Végre seperjen saját ajtaja előtt; ne keresse más szemében a szálfát, mielőtt saját becses szeméből ki nem húzta a gerendát.....

Kovács Ferencz,
gyulafejevári lycealis tanár.

Deák Ferencz nevenapja

Ünnepelt hazánkfia, pártunk s az egész haza vezéreszállagának névtünete valódi amerikai egyszerűségben folyt le; nem pompa, fény vagy egyéb ünnepélyességek által ünnepeltetett meg e nap, nem is érte Deák Ferenczet e napon semmi legfelsőbb kinttetés, elég az, hogy a tisztelet s szeretet rózsás füzér láncza még szorosabban köré fűződött látszott e napon, melynek ünnepélyességét emelése körülmeny, hogy a jelen országgyűlés folyama alatt utóljára üdvözölhetők párthívei oly tömegesen.

Többen voltak kétszáznál, kik reggeli 9 órakor a Deák-kör helyiségeiben egybegyűlekezének, hogy Szentiványi és Somssich vezérlete alatt az „öreg úr” tiszteletére induljanak az „Angol királynő” szállodába, hol Deák Ferencz egy szűk bérshobában lakik. Persze hogy nem fértek be mind, ezért a nagyobb rész a folyosón s a lépcsőzeten kényszerült megállani s csak a nyitott ajtón át inthette üdvözlét veréjének, barátjának; tehették volna ugyan a tisztelő képviselők, hogy a névnap üdvözlés színhelyét más nagyobb terembe tegyék át, de baráti tisztelgésüket nem akarák szívéllyes jellemzől megfosztani, nem akarják Deák Ferenczet szeretett lareseitől eltávolítani.

Deákot szokott egyszerűségében találták a tisztelők. Nála volt Bancroft a világhírű amerikai történetíró, jelenleg Berlinben amerikai követ, ki látható gyönyörrel s valódi amerikai érzéssel a polgári becsű kinttetéseket iránt látszott szemlélni a kibontakozó megható jelenetet.

Deák egy pár lépést tett előre s kis szobája közepén állt, a körül képezett szoros körből pedig Szentiványi Károly a képviselőház köztiszteletben álló elnöke szólta meg őt a következőleg:

